

Prof. dr. Josef Opatrný
Středisko iberoamerických studií
FF UK

Posudek rigorózní práce

Diana Hanry Knop, *Los reguladores nacionales de energía en América Latina*, Praha 2014, str. rkp. 153

Autorka se ve své rigorózní práci zabývá problémem, jemuž bylo dosud věnováno minimum odborných studií. Poněkud paradoxně přitom přitahuje v poslední době z pochopitelných důvodů stále větší pozornost. Energetická regulace je mimořádně citlivým politickým i národohospodářským problémem na celém světě, protože význam energií, jejich kontrola, způsob jejich distribuce, tvorba cen atd. ovlivňuje podstatným způsobem ekonomiku na národní i mezinárodní úrovni. Latinská Amerika je sice proslulá svými energetickými zdroji, její zásoby ropy, zemního plynu i hydroenergetický potenciál (nemluvě o potenciálu obnovitelných energií resp. bohatých ložisek uranu, kde je ovšem od ložisek k energii značně dlouhá a náročná cesta) jsou ve světovém měříku mimořádné a zůstávají jedním z velmi důležitých předmětů strategických úvah velmocí (nejen Spojených států, ale stále výrazněji také Číny). Na druhé straně pak představují přímé zdroje, přenosové sítě a jistá nerovnováha ve výrobě elektrické energie problém, který zneklidňuje část politických elit Latinské Ameriky, také pro zájem o kontrolu, či podíl na kontrole produkce a distribuce energií v regionu ze strany těžařských i distribučních nadnárodních společností.

Je tedy pochopitelné, že latinskoamerické země zřídily či zřizují regulační úřady, které mají sice různé úkoly, jejich společným jmenovatelem je ovšem dohled nad výrobou, cenou, distribucí i přenosem energií resp. těžbou energetických surovin. Tyto úřady mají sice podle zřizovatelů ve svých rozhodováních samostatnost a často přímo povinnost čelit politickým tlakům, ve skutečnosti se však výkonná moc té které země zpravidla snaží rozhodování regulátorů ovlivňovat tím spíš, že hlavní vlna zřizování regulačních úřadů přišla v Latinské Americe po privatizaci energetických zdrojů a sítí v devadesátých letech, kdy se státy už po několika letech pokoušely tento sektor ekonomiky buďto znovu zestátnit nebo alespoň vystavit masivní kontrole. Autorka práce tuto skutečnost pak nejen konstatuje, a považuje ji pro region za příznačnou. Upozorňuje v této souvislosti na případ Chile, kde došlo k privatizaci energetiky už v sedmdesátých letech a na konci desetiletí zde vznikly regulační úřady, celé roky předtím, než k podobnému kroku přikročily další státy v regionu.

Situaci vlád i regulačních úřadů komplikuje fakt, že přes zmiňované bohatství zdrojů v některých lokalitách konkrétní energie chybí. Výmluvným příkladem je zde Venezuela,

disponující podle některých pramenů největšími zásobami ropy na světě, či Brazílie. Ve Venezuele tak v posledních letech dochází opakovaně k masivním výpadkům dodávky elektrické energie způsobované sice částečně nedostatkem vody v nádržích hydroelektráren a nízkým stavem vody na některých vodních tocích, v hlavní míře jsou však potíže dané stavem distribučních sítí a energetických zařízení. K jejich údržbě a rozvoji chybí finanční prostředky vynakládané zcela neefektivně na programy sloužící upevnění vlády současného venezuelského režimu. Brazílie je potom případem země s obrovskou rozlohou a spotřebou energií, kde výstavba kvalitní sítě pokrývající rozlehlé území nevyžaduje jen finanční prostředky, ale také čas. Není tedy divu, že v Brazílii existují hned dva významné regulační úřady (je příznačné, že oba vznikly v roce 1998 a jejich cílem je nejen sledovat, ale také rozvíjet energetickou základnu ať už v podobě elektrické energie nebo zdrojů ropy a zemního plynu) úkoly a činnost Diana Hanry Knop nejen konstatuje, ale sleduje zase v kontextu brazilské společenské reality. Postupuje zde stejným způsobem jako v případě regulačních úřadů dalších zemí regionu, kde opakovaně zdůrazňuje význam úřadů pro stabilitu energetických soustav jednotlivých států a celého regionu, na straně druhé však upozorňuje na nebezpečí plynoucí z velkých pravomocí úřadů a jejich možnosti ovlivňovat nejen energetické soustavy, ale jejich prostřednictvím ekonomiku států. Ze samotného charakteru úřadů potom vyplývá obtížnost kontroly jejich rozhodování demokraticky zřízenými institucemi, což pak ohrožuje i jejich vlastní poslání.

Zasazení činnosti regulačních úřadů do širšího kontextu pak považuji za jedno z výrazných pozitiv celé práce, stejně jako pasáže, v nichž autorka porovnává situaci v Latinské Americe se stavem v Evropě. Také z těchto důvodů doporučuji text bez výhrad k obhajobě a nepochybuji, že bude v této podobě bezpečně obhájen.

V Praze, dne 14. listopadu 2014.

Prof. dr. Josef Opatrný